

BARTÓK ANDRÁS

Kelet-Ázsia regionális biztonságpolitikai problémái és eskalációs kérdések

TANULMÁNY

DOI: 10.56699/MT.2024.2.7

ABSZTRAKT

A tanulmány Kelet-Ázsia mint a globális térség kritikus gazdasági és geostratégiai központjának fejlődő dinamikáját vizsgálja. Gazdasági ereje és demográfiai jelentősége mellett a térség a regionális és globális nagyhatalmi érdekek által táplált, kialakulóban lévő feszültségekkel küzd.

A tanulmány feltárja a Kína és az USA közötti kapcsolatot, amelyet gazdasági konfliktusok, ideológiai különbségek és geostratégiai feszültségek jellemeznek. Bemutatja a *sharp power* („éles hatalom”) fogalmát és az egymással versengő politikai rendszerekből és értékekből eredő konfliktusokat súlyosbító hatását, továbbá ismerteti a geostratégiai konfliktusok, különösen a tengeri viták, valamint a Kína „*fait accompli*” („kész helyzet”) stratégiája jelentette eskalációs kockázatokat, amelyek bonyolultabbá teszik a helyzetet, és előhívják a nem szándékolt eskalációtól való félelmet. Különös figyelmet szentel a tajvani konfliktusnak, amelyben Kína katonai demonstrációi és Tajvan sebezhetősége aggodalmat keltenek, melyet a Senkaku-szigetek szerepe és az USA beavatkozásának lehetősége is súlyosbit.

KULCSSZAVAK: Kelet-Ázsia, biztonságpolitika, Kína, Tajvan, szürke zónás konfrontáció

A 21. századra Kelet-Ázsia a globális gazdasági, illetve geostratégiai folyamatok szempontjából az egyik legfontosabb régióvá lépett elő. Itt található a világ termelői kapacitásának jelentős része (Irwin-Hunt, 2021), a Csendes-óceán ázsiai térségében él a globális lakosság 60 százaléka (Worldometers, 2024), ez a régió ad otthont a világ második (Kínai Népköztársaság) és negyedik (Japán) legnagyobb gaz-

daságának. A régió nagy- és középhatalmai (Koreai Köztársaság / Dél-Korea, Kínai Köztársaság / Tajvan) a fejlett technológiai ipari kapacitások és innováció vezető államai. A térségben található a világ számos potens katonai nagyhatalma. Kelet-Ázsia és az indopacifikus térség biztonságpolitikai folyamatai így vitathatatlanul releváns kérdések.

KELET-ÁZSIA REGIONÁLIS ÉS SZUBREGIONÁLIS SAJÁTOSSÁGAI

A regionális tanulmányok általában két szubrégiót különítenek el a térségben: Északkelet-Ázsiát és Délkelet-Ázsiát (Buzan–Waeber, 2003: 152–155). Északkelet-Ázsia az orosz Távol-Kelet területeinek északkeleti partvidékétől indulva terül el a Koreai-félsziget, majd Kína partjai mentén, és amennyiben az országhatárok és nem más – akár kulturális – logika mentén húzunk határokat, egészen Hainan¹ szigetéig terjed. Hosszanti irányú jelentős szakaszán az ázsiai kontinens partjaitól néhány száz kilométerre húzódik a számtalan szigetből álló Japán, illetve Tajvan. Délkelet-Ázsia fontosabb földrajzi egységei, az Indokínai-félsziget, az Indonéz-szigetvilág, valamint a Fülöp-szigetek szinte hermetikusan zárják körbe a térség és globális világunk egyik legfontosabb vízfelületét, a Dél-kínai-tengert.

Dinamikáját tekintve a két alrégióban közös, hogy számos feszültségcsoport található itt, melyek jelentős része kötődik valamilyen módon a helyi (általában kínai) és régió kívüli nagyhatalmi érdekekhez (USA, India, Oroszország) (Matura, 2014; Háda, 2014). Nincs azonban a térségben a NATO-hoz hasonló multilaterális, intézményesített, kollektív védelmi funkciójú szövetségi rendszer, illetve nincs olyan nemzetközi intézmény, amely akár az EU-hoz hasonló regionális integrációt jelentene.² Vannak azonban olyan törekvések, amelyek célja a széles spektrumú gazdasági és kereskedelmi integráció (Átfogó Regionális Gazdasági Partnerség: *Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP* [ASEAN, 2022], a korábban Transzpacifikus Partnerségi Egyezményként ismert *Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership, CPTPP* [Institute for International Law and Justice, 2019]), illetve biztonságpolitikai együttműködések kollektív és kooperatív előmozdítása (Négyoldalú Biztonsági Párbeszéd: *Quadrilateral Security Dialogue*, röviden Quad) (The White House, 2021). Ezek nem elsősorban északkelet-ázsiai fókuszú szervezetek, de közvetetten fontos elemei a térség nemzetközi folyamatainak, hiszen az itteni országok jelentős része tagja e kezdeményezéseknek.

Átfogó, rendszerszintű biztonságpolitikai tényező azonban a térségben az amerikai katonai jelenlét, ennek alapját kétoldalú védelmi szerződések jelentik. Bilaterális keretrendszere miatt ezt „kerékagy és küllők” rendszernek (*hub-and-spokes system*) is nevezik, illetve a védelmi szerződések aláírásának helyszíne miatt a „San Fransisco System” név is elterjedt (Kim, 2014: 46–47). Bár Észak- és Délkelet-Ázsia belső dinamikái eltérőek, a közvetlen amerikai katonai jelenlét és a „kerékagy”, vagyis az USA szövetségeseinek rendszere összekötő tényezőként van jelen mindkét régióban (*1. táblázat*) (Tan–Acharya, 2004: 9).

1. táblázat: Az Amerikai Egyesült Államok kollektív védelmet érintő bilaterális szerződésai Kelet-Ázsiában (saját szerkesztés)

Japán	1960 (A korábbi, 1952-es szerződés felülvizsgálata után)
Koreai Köztársaság	1953
Fülöp-szigetek	1951
Thaiföld	1954 SEATO (A SEATO-szerződés ugyan érvényét veszítette, de Thaiföld esetében az USA továbbra is megtartotta elköteleződését.)
Ausztrália és Új-Zéland	1951

A régió biztonsági folyamatai szempontjából több jelentős feszültségócot is azonosíthatunk. A Koreai-félsziget megosztottsága és Phenjan tömegpusztítófegyver-programja, a Tajvani-szorosban zajló válságok, illetve a tengeri területekkel és szigetcsoportokkal kapcsolatos területviták a legfontosabb eszkalációs potenciállal rendelkező tényezők (Matura, 2014).

A tengeri szigetviták esetében egyelőre jellemző, hogy főként „szürke zónás” konfrontációk zajlanak, a legnagyobb esetszámban a Kínai Népköztársaság és más regionális szereplők között. A szürke zónás koncepció lényege (Bartók, 2020: 220–221), hogy a felek közötti incidensek során, vélhetően szándékosan, a katonai konfrontációs ingerküszöb alatti eszközöket használnak érdekérvényesítésre. E szürke zónás konfrontációk sok esetben Kína és az USA valamely szövetségese vagy regionális partnere között zajlanak, így közvetett módon a két nagyhatalom közötti viszonyrendszernek is fontos elemei.

A realista gondolkodók évtizedek óta egy egyre fokozottabban destabilizálódó régióra hívják fel a figyelmet, illetve arra, hogy a közvetlen strukturális amerikai–kínai érdekellentétek (Mearsheimer, 2001: 401), valamint a szövetségi hálózatot érintő közvetett feszültségócotok a konfliktus komoly kockázatát hordozzák magukban (Kireeva, 2016).

Az interdependencia-alapú liberális megközelítések viszont amellett érvelnek, hogy a kölcsönös gazdasági kitettség a feszültségócotok és szürke zónás területviták ellenére is kellőképpen mérséklő hatású tényező volt az eszkaláció elkerülése érdekében (Magcamit–Tan, 2016). Ok-okozati mechanizmusokat leíró tanulmányokat találunk arról, hogy a Kínai Népköztársaság hogyan építi be a gazdasági-kereskedelmi érdekeket eszkalációskockázat-kalkulációjába (Zhang, 2019), de arról is, hogy hogyan teszik ezt a kínai területvitákban érintett másik felek (Wu, 2019).

TERÜLETI FESZÜLTSGÓCOK A TÉRSÉGBEN

Földrajzi logika mentén a kínai területi igényekhez két nagyobb tengeri régió tartozik, a Dél- és a Kelet-kínai-tenger terület- és szigetvitái.

Kína dél-kínai-tengeri törekvései főként az ötvenes évek végétől érzékelhetők. Indoklásuként általában az úgynevezett kilencpontos vonal által kijelölt, gyakorlatilag a Dél-kínai-tenger egészét lefedő koncepció szerepel (Government of the People’s Repub-

lic of China, 1958). Az ötvenes évektől a Paracel-szigetek feletti kontroll kialakításáért zajlott regionális vetélkedés, ám a stratégiai erőviszonyok első jelentős átrendeződésére a hetvenes években került sor. Az évtized második felében a kínai vezetés amellett, hogy a vitás kérdések diplomáciai rendezésének lehetőségét is igyekezett fenntartani, eseti jelleggel akár el is foglalt szigeteket vagy más képződményeket (Cronin, 2015: 149). A kínai–vietnámi háború (1979) során azonban a szárazföldi hadműveletek mellett Peking a Paracel-szigetcsoporthon is számos offenzív műveletet hajtott végre, jelentősen növelve ellenőrzését a terület felett. A szigetcsoporthoz teljes egészében 1988-ban került kínai fennhatóság alá, ezenkívül a konvencionális katonai összecsapások is véget értek, miután Kína a Spratly-szigetcsoporthoz tartozó Johnson South Reef-i ütközetből győztes félként került ki. Ezt követően a Kínai Népköztársaság figyelme a Spratly-szigetek irányába fordult, illetve a Fülöp-szigetekhez közelebb található, a két nagy szigetcsoporthoz kissé elkülönült zátonyrendszerek felé (Turcsányi, 2018).

A kilencvenes évek óta a Dél-kínai-tengeren lezajlott jelentősebb incidenseket és a térséggel összefüggő fontosabb eseményeket az 1. ábra mutatja be.

1. ábra: A Dél-kínai-tengeren zajló szürke zónás konfrontáció fontosabb eseményeinek idővonala (saját szerkesztés)

- 1994 – Kínai hadihajók blokádot állítottak fel egy vietnámi olajfúró tornyot.
- 1996 – Kínai hadihajók tüzérségi párbaj keretében szorították ki a Campones-szigetek közeléből egy Fülöp-szigeteki naszádot.
- 2001 – Hajnan szigetének közelében egy kínai vadászgép ütközött egy P-3 típusú amerikai elektronikai felderítőgéppel, aminek következtében a kínai pilóta életét veszítette, az USA gépe pedig kényszerleszállást hajtott végre, majd a kínai fél őrizetbe vette az amerikai kezelőszemélyzetet.
- 2005 – Kínai hajók vietnámi halászhajókkal konfrontálódtak, és lövéseket adtak le a vietnámi hajókra. Kilenc halász veszítette életét.
- 2011 – Barack Obama bejelentette az Egyesült Államok „Pivot to Asia”-politikáját.
- 2012 – Egy Fülöp-szigeteki hajó a Kínai Népköztársaság által saját felségvizének tekintett területen végzett régészeti munkálatokat, amelyek kapcsán a kínai fél heves ellenérzésének adott hangot, és a kínai hatóságok bojkottálták a Fülöp-szigetéről érkező banán- és ananászimportot.
- 2013 – A Kínai Népköztársaság jelentős szigetfelület-bővítési és szigetépítési munkálatokat kezdett, amelyek eredményeként több általa birtokolt zátonyon és képződményen sikerült látványos infrastrukturális fejlesztéseket végrehajtania.
- 2016 – A hágai Állandó Választottbíróság a 2013-ban a Fülöp-szigetek által kezdeményezett eljárás lezárásaként ítéletet hirdet, a nemzetközi joggal össze nem egyeztethetőnek minősítve a kínai területi követeléseket.

Tajvan és a Kínai Népköztársaság viszonyrendszere fontos feszültségforrás a régióban. Miután a Kínai Kommunista Párt 1949-ben diadalmaskodott, a Kuomintang (KMT) által irányított kormány, melyet Chiang Kai-shek vezetett, a korábban Formosa-ként ismert tajvani főszigetre menekült, és sikerült megtartania vagy elnyernie a szuverenitást néhány további kisebb szigetcsoporthoz fűlött is.³ Az ötvenes és hatvanas években

eseti szinten még történtek összecsapások a két fél haderői között, a hetvenes évekre azonban a helyzet konszolidálódott annyira, hogy legalábbis katonai beavatkozás nélkül megoldódjanak a konfliktusok. A nyolcvanas és kilencvenes években az enyhülés jelei mutatkoztak a viszonyrendszerben, először a kölcsönös utazási megállapodások formájában, majd a korlátozott tőkeáramlások kereteinek kialakításával.

Azonban az 1995–96-os tajvani válság komoly fordulatot hozott. Tajvanon az első többpárti demokratikus választások előtt olyan politikai hangok jelentek meg, amelyek a sziget szárazföldi Kínától való további gyakorlati és szimbolikus távolodását szorgalmazták. Kína aggódott amiatt, hogy ezek a folyamatok veszélyeztetik a korábbi enyhülés eredményeit, és növekszik az elszakadáspárti politikai erő Tajvanon, ezért igyekezett nyomást gyakorolni a szigetre. 1995 nyarán nagyszabású haditengerészeti gyakorlatokat tartott Tajvan közelében, amelyek során két napon át ballisztikus rakétákat lőttek át a sziget felett (IISS, 1995: 171–172).

Ezt követően majdnem egy évtizedet kellett várni a következő enyhülési időszakra. 2008 és 2016 között ismét óvatos közeledési kísérletek és kevésbé feszült szakaszok jellemezték a kínai–tajvani kapcsolatokat. Am fordulópontra jelentett, hogy a 2014-es hongkongi tüntetések és a kínai válaszlépések, valamint hasonló események 2019-es kiújulása után jelentősen megerősödött a tajvani Demokratikus Progresszív Párt (DPP) támogatottsága. A DPP és a KMT továbbra is a tajvani pártpolitika két legnagyobb és lényegében uralkodó formációja. Míg a KMT nem zárja ki nyíltan a békés országegyesítés lehetőségét kínai vezetés alatt, addig a DPP ezt nem támogatja, és sokkal óvatosabb nézeteket vall a pekingi vezetéssel kapcsolatban. Tsai Ing-wen elnökszonya, a DPP jelöltje 2016-ban és 2020-ban is győzött a tajvani elnökválasztáson, aminek következtében a DPP kormányra került, s ez további hűvösebb periódust eredményezett a két ország kapcsolatában. 2024 januárjában ismét a DPP jelöltje, Lai Ching-te nyerte az elnökválasztást, így Tsai Ing-wen törvényileg korlátozott két elnöki mandátuma után továbbra is DPP-s elnöke lesz Tajvannak. 2016 óta szignifikánsan megnőtt a két fél közötti különböző incidensek száma. Fokozódó tendenciaként érzékelhető a kínai nyomásgyakorlás intenzitása. Ennek egyik kiemelkedő eseménye volt 2022 augusztusában, amikor Nancy Pelosi amerikai törvényhozási házelnök látogatása miatt az 1995–96-os tajvani válsághoz hasonlóan katonai erődemonstrációra került sor.

Tajvan szempontjából fontos kérdés az Egyesült Államok egyedi elkötelezettsége Tajpej iránt. Miután az USA diplomáciai kapcsolatait rendezte Kínával, hivatalos diplomáciai kapcsolatait megszakította Tajvannal. Mindazonáltal más országokhoz hasonlóan az USA fenntartott nem hivatalos, *de facto* diplomáciai kapcsolatokat a KMT által vezetett tajvani kormányokkal. Fontos eleme ennek az amerikai törvényhozás által elfogadott *Taiwan Relations Act*, amely szerint az USA támogatja a kínai–tajvani kérdés békés rendezését, és utóbbi országnak biztonsági garanciát nyújt, melynek hivatalos megnyilvánulását jelentik a sziget önvédelméhez szükséges fegyvereladások. Az amerikai Tajvan-doktrína egy másik fontos eleme a „stratégiai kétértelműség”. Ez azt jelenti,

hogy az USA nem vállal nyílt kötelezettséget Tajvan közvetlen katonai támogatására külső támadás esetén, de nem is garantálja Kínának, hogy Tajvan megtámadása esetén nem avatkozna be. Joe Biden elnök többször is egyértelműen kijelentette, hogy támogatja Tajvant katonailag, és az amerikai haderő évek óta készül a sziget védelmére egy kínai támadás esetén.

Szintén jelentős feszültségforrást jelent a térségben a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (Észak-Korea) és a Koreai Köztársaság (Dél-Korea) viszonyrendszere, a félsziget megosztottsága, Phenjan kapcsolatrendszere a külső nagyhatalmakkal, illetve nukleáris fegyverkezési programja. Eszkalációs szempontból elsősorban az utóbbi jelent kihívást.

Ha területi vitákról van szó, fontos megjegyezni, hogy nemcsak Kína és más felek között vannak ilyen ügyek. Diplomáciai feszültséget okoz Japán és Dél-Korea között például a Dokdo/Takeshima-szigetek kérdése, illetve jóval súlyosabb a japán–orosz szigetvita. Ez utóbbi az északkeleti nagy japán sziget, Hokkaido és a Szahalin-szigetcsoport közötti szigetlánc elemeire vonatkozik. Ezek közül számos sziget jelenleg orosz ellenőrzés alatt áll, de Japán ezt jogosulatlannak tartja, és sajátjának tekinti a szóban forgó területeket. A rendszerint „északi területek vitájának” nevezett ügy általában diplomáciai feszültségekkel jár. Bár nagyobb konfliktusokhoz nem vezetett, intenzitása az ukrajnai háború és a japán szankciók bevezetése óta markánsan növekedett.

Mindezek mellett a biztonság számos más szektorális kihívása is jelen van a régióon belül, így vallási-etnikai feszültségek (például a kínai xinjiangi ujgurkérdés, a rohingya etnikummal szemben zajló népiirtás Mianmarban), politikai instabilitás (polgárháború Mianmarban), környezeti problémák, gazdasági és további társadalmi kérdések (például demográfiai elöregedés). Ezek és néhány más biztonságpolitikai feszültséggóc magukban hordozzák a szándékos vagy nem szándékos eszkaláció lehetőségét.

ESZKALÁCIÓS LEHETŐSÉGEK ÉS A KÍNA–USA BILATERÁLIS KAPCSOLATOK

Külön érdemes emlitenünk az eszkaláció témájában Kína és az Egyesült Államok viszonyrendszerén belül azokat a tényezőket, amelyek ilyen kockázatot hordoznak magukban. Idetartoznak a gazdasági érdekellentétek, a politikai dimenziók esetén a közvetett vagy absztrakt érdekellentétek, valamint a két fél geostratégiai érdekeinek ütközése, javarészt Kína és valamely olyan regionális szereplő vitája kapcsán, amelyben az Egyesült Államok a „kerékagy és küllök” rendszer révén érintett.

A két fél gazdasági vetélkedése mára a nemzetközi tér meghatározó, strukturális tényezőjévé vált. Donald Trump elnöksége alatt az Egyesült Államok de facto kereskedelmi háborút hirdetett Kínával szemben, amelyhez a világ számos országa különböző módon próbál alkalmazkodni ma is (Bown–Kolb, 2023). Ennek során Trump az általa vélt amerikai kereskedelmi és gazdasági sérelmek miatt a Kínával szemben bevezetett vámtarifa-intézkedésekkel igyekezett megtorolni az elszenvedett károkat.

A kereskedelmi háború narratívája meghatározó motívumává vált a kínai–amerikai viszony elemzésének 2017 után, így számos írás foglalkozott a témával (Navarro, 2006; Navarro–Autry, 2011).

Eszkalációs szempontból e témakörnek talán két fontosabb vonatkozását érdemes kiemelni. Elsőként a gazdasági szankciók és a „kereskedelmi háború” mint nyomás gyakorlási eszköz potenciális eskalációs hatásait (Goodman, 2019). Másodszor általánosságban a nemzetközi tanulmányok szakirodalmában az a paradigma meghatározó, mely szerint a gazdasági interdependencia végső soron ellenérdekeltté teszi a feleket a konfliktusokkal és az eskalációval kapcsolatban, mivel egy háborús konfliktus megszünteti a gazdasági nyereséget eredményező kereskedelem szükséges feltételrendszerét. Az elmúlt évtizedekben azonban egyre több törekvést látunk annak vizsgálatára, hogy az interdependencia paradox módon hogyan teremthet mégis negatív ösztönzőket két aktor között, így akár bizonyos technológiai komponensek egyoldalú függési mechanizmusai (Turkey, 2020), az intézményrendszerek és nemzetközi hálózatok összekapcsolódásai (Farrell–Newman, 2019), melyek a maguk módján lényegében megerősítik a szakirodalom egy klasszikusabb részkérdését, miszerint bizonyos olvasatokban az interdependencia a gazdasági ösztönzők mellett megteremti a függés percepcióját, és így akár arra is sarkallhatja az egyes szereplőket, hogy a függés „elharapódzása” előtt megszakítsák ezt a viszonyrendszert, amely így az eskalációs trendeket erősítheti (McMillan, 1997).

Az Amerikai Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság politikai és társadalmi értékeiben és érdekeiben sok ponton különbözik. A szakértők az Egyesült Államokban a diplomáciai kapcsolatok rendezése, valamint a „reform és nyitás” politikája nyomán azt várták, hogy Kína előbb-utóbb politikai rendszerének reformját is megvalósítja, illetve gazdasági felemelkedése békés integrációt jelent majd. Ezek az elképzelések nem váltak valóra (Gallagher, 2002).

Az USA a demokratikus értékek terjesztését alapvetőnek tartja, míg Kína erőszakos beavatkozásként érzel minden törekvést saját politikai struktúrájának megváltoztatására, továbbá fenyegetésnek tekinti az amerikai jelenlétet a térségben. A politikai rendszerek közötti különbségek fontos problémát jelentenek Kína és az Egyesült Államok kapcsolatában. Kína számára a politikai dimenzió elsősorban belső fenyegetés, mivel szerinte az USA és a „Nyugat” a kínai politikai rendszer megbontására törekszik. Ezért szerintük minden olyan kritika, amely a kínai berendezkedéssel kapcsolatos, nem érték-alapú vita, hanem inkább támadás a kínai politikai vezetés ellen (KNK Külügyminisztériuma, 2022).

Az Egyesült Államok a kínai politikai berendezkedést nem feltétlenül tekinti fenyegetésnek a saját politikai struktúrájával szemben. A *sharp power* („éles hatalom”) koncepcióhoz kapcsolódó szakmai viták vizsgálják azt az elmúlt években, hogy az autokratikus rendszerek miként igyekeznek rendszerszinten hitelteleníteni a transzparens, plurális demokráciát mint modellt a globális térben. A *sharp power* elképzeléssel foglalkozó szakértők szerint ezek a rendszerek így támadást intéznek a nemzetközi béke és stabilitás

ellen, ami az amerikai olvasat szerint elősegíti a globális demokratizációs trendeket (Walker–Ludwig, 2017; 2021).

A 20. század második felét meghatározó hidegháborús konfliktusnak stratégiai szempontból is szimbolikus pontja volt George F. Kennan *Long Telegram* [Hosszú távirat] című 1946-os jelentése, amelyet később, név nélkül a *Foreign Affairs* című folyóiratban is publikáltak. Az amerikai diplomata szerint a moszkvai vezetés fenyegetésként tekintett a Nyugatra és politikai intézményi struktúráira, s törekedett befolyási övezetének kiterjesztésére, hogy nagyobb „pufferzónát” hozzon létre saját létfontosságú területei és a Nyugat között. Kennan azt állította, hogy az Egyesült Államoknak nem egy tényleges háborúra, hanem átfogó konfliktusra kell felkészülnie, amely ideológiai, politikai, katonai és diplomáciai dimenziókat egyaránt magában foglalhat, akár évtizedeket is átívelve (Kennan, 1960).

2021-ben az Atlantic Council intézet kiadványában jelent meg egy szintén név nélkül jegyzett írás, *The Longer Telegram* [Hosszabb távirat] címmel (Anonymous, 2021). Ez a szöveg alapvetően hasonló perspektívát kíván festeni Kínával kapcsolatban, mint annak idején Kennan a moszkvai vezetés vonatkozásában. Több mint három évtizeddel a (szándékosan nagy kezdőbetűvel írt) Hidegháború vége után Washington szellemi holdudvarában egyre inkább hasonló értelmezési keretrendszerben vitáznak a Kínával való kapcsolatokról, mint a Szovjetunióról a Hidegháború kezdetén.

Kína és az Egyesült Államok számos ponton egymásnak ellentmondó koncepciók mentén fogalmazza meg geostratégiai érdekeit. Az amerikai stratégiai hagyomány erőteljesen támaszkodik a tengeri hatalom elméleti keretrendszerére és így a világtengerekhez való háborítatlan hozzáférésre. Az USA geopolitikai hagyományai alapján egy olyan felemelkedő szárazföldi hatalmat, amely képes regionális szinten hegemónná válni, valamint lokális tengeri hatalmával a világóceánok bizonyos szegmenseiről „kizárni” az USA flottaegységeit, összességében a szabad hozzáférésre vonatkozó fenyegetésként értelmez. Ennek megfelelően a kínai térnyerés a Dél-kínai-tengeren, az erőviszonyok alakulása a Tajvani-szorosban, valamint Kína haditengerészetének növekvő globális erőkihívítási képességei mind olyan tényezők, melyek ütköznek az USA stratégiai érdekeivel (Masters, 2019).

Az érem másik oldala Kína fenyegetettségszlelési koncepciója. Ennek egyik központi eleme, hogy az USA és szövetségi rendszere kettős szigetlánccal zárja el potenciálisan Kínát a világtengerekhez való hozzáféréstől és ezen keresztül a gazdasági stabilitásához szükséges nemzetközi kereskedelemről. E status quo megváltoztatása, elsősorban az erőviszonyok Kína számára kedvező irányba való elmozdításával vitális érdeknek tűnik az ázsiai állam szemében. A világtengeren való erőkihívítás, illetve az ezt lehetővé tevő útvonalakhoz való unilaterális és háborítatlan hozzáférés olyan problémakört alkotnak, amely mindkét fél számára életbe vágó, így kevés mozgástér van az érdekek konszolidálására ezzel kapcsolatban.

Ugyancsak jelentős téma a versengés a kritikus infrastruktúrák hatékony működtetését szolgáló területeken. Az elmúlt évtizedekben egyre inkább kiéleződött a verseny

mind a kibertérben, mind a világűrben, ahol a világ vezető nagyhatalmai versengenek eszközrendszerük és képességeik fejlesztése területén. Kína és az Egyesült Államok kiemelkedő szereplői e versenynek, amelyben más országok is részt vesznek. Néhány értelmezés szerint már zajlik egyfajta konfliktus, különösen a kibertérben (Perloth, 2021). Bár nem jár kinetikus támadásokkal vagy közvetlen fizikai veszteségekkel, érdemes főként a konfliktus perspektívájából értelmezni (Financial Times, 2021; Work, 2021).

Kína és az Egyesült Államok globális geostratégiai törekvései alapvetően ütköznek egymással. Kína a „kerékagy és küllők” struktúrát olyan rendszerként értelmezi, amely a világtengerek felől „bezárja”, és ennek megnyilvánulása az „első és második szigetlánc” kialakítása (Yoshihara, 2012). Az „első szigetlánc” az USA kelet-ázsiai szövetségeseire, partnereire és az amerikai erőkre utal. Ennek része Tajvan, ezért az országegyesítés nemcsak politikai-ideológiai, hanem geostratégiai szempontból is fontos. A „második szigetlánc” az USA csendes-óceáni területeire és támaszpontjaira vonatkozik (新浪军事, 2017). A kínai perspektívában az Egyesült Államok és kontinentális területei harmadik vonalként jelennek meg. Kína célja évtizedek óta az, hogy kitörjön a bezártságból, s ennek lehetőségét három stratégiai irányban keresi. E három a Dél-kínai tenger, Tajvan és a Kelet-kínai tenger, ideértve a Tajvan és Japán közötti tengerszorosok területét.

Bár egyik fél sem kíván eljutni a konvencionális katonai konfliktusig, összességében fennáll az eszkaláció veszélye az említett három stratégiai irány mentén, akár nem szándékos módon is. A dél-kínai-tengeri feszültségterület talán a legkevésbé veszélyes ezek közül. Kína már megszerezte azokat a földrajzi képződményeket, amelyek domináns pozícióba helyezik a terület vízei feletti kontroll szempontjából. Katonai erőfölénye főleg az ASEAN tagállamaival szemben értelmezendő. Mivel az USA-nak kevés közvetlen jelenlétű támaszpontja van itt, inkább az áthaladás fontos számára. Az Egyesült Államok törvényhozásának legutóbbi háttér tanulmánya szerint az eszkaláció leginkább a Kína és a régió egyes országai közötti sűrű zónás konfrontációkban, valamint az amerikai „szabad hajózási műveletek” esetleges hibás lépéseiben lenne elképzelhető. Nem valószínűsítenek olyan helyzetet, amelyben az USA kockázatot vállalna az eszkalációra az egyik helyi állam érdekében Kínával szemben. Az USA elsősorban a tengeri útvonalak zavartalan használatára helyezi a hangsúlyt a térségben. Amíg Kína nem gátolja ezt, és az USA nem próbálja megszüntetni a kínai pozíciókat, lehetséges egy elfogadható ponthelyzet mindkét fél számára.

Tajvan számos szempontból komoly kockázati tényező a régió stabilitására nézve. Először is politikailag-ideológiailag fontos kérdést vet fel, ami közvetlenül érinti a kínai

---

Kína és az Egyesült Államok globális geostratégiai törekvései alapvetően ütköznek egymással. Kína a „kerékagy és küllők” struktúrát olyan rendszerként értelmezi, amely a világtengerek felől „bezárja”.

---

politikai vezetés legitimitását. A sziget státusza és a vele kapcsolatos kínai politika hatással van a pekingi kormány hatalmi alapjaira és legitimációs problémáira (Gupta, 2005). Másodsorú Tajvan geostratégiai szempontból is kiemelkedő jelentőségű, mivel a „első szigetlánc” középpontjában helyezkedik el. Ez stratégiai fajtópontta teszi Kína számára, hiszen az elzárás vagy éppen a bekerítésből való kitörés egyik legfontosabb ugródeszkáját jelentheti (Lee–Schreer, 2013). Harmadszor az USA részleges elköteleződése miatt Tajvan az amerikai szövetségi struktúra egyfajta törésvonalává is válhat. Egy esetleges tajvani konfrontáció kihívást jelentene a „kerékagy és küllők” rendszer stabilitására nézve, márpedig az kapcsolja össze az USA ázsiai szövetségeit és partnereit, s erősíti az amerikai jelenlétet a térségben.

2022–23-ban Kína évtizedek óta nem látott mértékű erődemonstrációkat folytatott a Tajvani-szorosban, többnapos hadgyakorlat keretében. Ennek során Tajvan közelében hat előzetesen kijelölt – majd az utolsó pillanatban hozzáadott hetedik – zónában tartott éleslövészettel együtt járó műveleteket a kínai haderő légiereje, hadászati rakétaerői, haditengerészete és szárazföldi hadereje. Az első tájékoztatás alapján a hadgyakorlat helyi idő szerint augusztus 4-én éjféltől augusztus 7-én éjfélig tartott, és a kínai hatóságok nem javasolták (Xinhua, 2022), hogy a nemzetközi hajó- és repülőfogalom ez idő alatt áthaladjon a kijelölt területeken. A lépés az amerikai képviselőház elnökének, Nancy Pelosinak a tajvani látogatására adott válaszreakció volt Peking részéről (Mészáros, 2022).

Az erődemonstráció kapcsán a hazai és a nemzetközi sajtóban egyaránt felmerült annak lehetősége, hogy a hadgyakorlat egy közelgő inváziót vetít előre (HVG, 2022; Yang, 2022). Ezt első ránézésre alátámasztani látszik, hogy a kínai katonai erőfölény Tajvannal szemben jelentős. Azonban a legtöbb elemzés arra a következtetésre jutott, hogy jelen körülmények között egy kínai invázió még jelentős veszteségekkel és kockázatokkal járna az ázsiai állam számára, így feltételezhetően egyelőre nem tűnik vonzó lehetőségnek (Easton, 2021; Bartók, 2022). Egyrészt történelmi léptékű inváziós erőt kellene összeállítani és mozgósítani, amelynek logisztikai támogatása hatalmas vállalkozást jelentene nemcsak a fegyveres erőkre nézve, de összkormányzati és társadalmi szempontból is. Másrészt egy inváziós kontingens meglehetősen sérülékeny célpontot jelent, és ha Tajvan nem is ambicionálhat olyan műveleti célokat, hogy ezt a csoportosítást megállítsa, a kínai A2/AD-hez hasonló, hajó elleni cirkálórakéta-eszközparkkal, mellyel Tajvan rendelkezik, komoly károkat lehetne okozni a kínai partraszállító erőknek. Ennek esélye jelentős veszteségkalkulációt jelent a pekingi vezetés számára. Sokkal kecsgetőbb stratégiának tűnhet Tajvan más eszközökkel elérendő térdre kényszerítése, legyen szó információs hadviselésről, tengeri blokádról vagy gazdasági nyomásgyakorlásról, ezek azonban kevésbé valószínűsíthetik egy olyan konvencionális katonai eszkaláció lehetőségét, amely klasszikus háborús konfliktusba sodorná Kínát és az Egyesült Államokat.

A három említett közül talán a legproblémásabb a Kelet-kínai-tenger jelentette kitörési irány. Kína itt nem rendelkezik előretolt jelenléttel, mint a Dél-kínai-tengeren, van

azonban egy fontos szigetvitája a Senkaku/Diaoyu-szigetek hovatarozásáról. Kínának nem csupán területi igényei miatt jelenthet központi kérdést a szigetcsoport, de annak stratégiai elhelyezkedése egy Tajvannal kapcsolatos konfliktus esetén is kritikuskak tekinthető. Kína számára egy tajvani konfliktus során nyitott kérdés volna az amerikai közbeavatkozás, ez azonban a legkézenfekvőbbben az USA Japánban és a Csendes-óceánon található támaszpontjai felől lenne várható. A Senkaku-szigetek elhelyezkedése megfelelő lehet ahhoz, hogy egy előretolt kínai katonai jelenlét akadályozni tudja egy esetleges amerikai támogatás célba juttatását Tajvan területére vagy közvetlen körzetébe (Santoro–Cossa, 2023). 2014-ben a japán sajtó beszámolt egy állítólag a kínai katonai felső vezetés köréből kiszivárgott elemzésről, amely úgy értékelte, hogy a Senkaku-szigetek elfoglalása szükséges előfeltétele egy sikeres Tajvan elleni invázióknak. A dokumentumot nem sikerült hitelesíteni, és a kínai fél értelemszerűen tagadta valós mivoltát, a japán biztonságpolitikai diskurzusba azonban bekerült ez a félelempercepció, így ma már az elérhető japán nyelvű szakmai elemzéseknek visszatérő motívuma, hogy egy esetleges Tajvan elleni invázió előkészítő lépéseként számolnak a Senkaku-szigetek elfoglalásával, bár az idősíkok elemzésenként változnak (樋口讓次, 2021).

Röviden a „*fait accompli*” logikáról: a kínai szigetvitákban és feszültségócokban érintett felek részéről visszatérő fenyegetettségpercepció elem, hogy attól tartanak, a status quo megváltoztatása kínai részről olyan hirtelen történik majd, hogy a politikai reakció előtt Kína stabil jelenlétet képes kialakítani az egyes szigeteken és más szárazulatokon. Amerikai, japán és tajvani elemzők attól tartanak, hogy ebben az esetben a nemzetközi közösséget „kész helyzet” elé állítva Kína elejét tudná venni a negatív következményeknek, ezért a szerzők a legtöbbször valamilyen ellenintézkedés igényét fogalmazzák meg a „*fait accompli*” helyzet megakadályozására (Ministry of Foreign Affairs of Japan, é. n.).

ÖSSZEZÉS

Kelet-Ázsia kulcsfontosságú gazdasági és geostratégiai csomóponttá vált a globális színtéren. A globális termelés komoly részarányával és a világ népességének számottevő részével a régióknak óriási a jelentősége. Kína és Japán a legnagyobb gazdaságok közé tartozik, míg Dél-Korea és Tajvan a technológiai fejlődésben is élen jár.

Északkelet- és Délkelet-Ázsia azonban a regionális és globális nagyhatalmi érdekekhez kapcsolódó feszültségeket is rejt magában. A Koreai-félsziget megosztottsága és Észak-Korea tömegpusztítófegyver-programja jelentős kihívást jelent. Hasonlóképpen a tengeri területi viták és a Tajvani-szoros válságai is konfliktusokat gerjesztenek a régióban.

Kína növekvő befolyása, különösen a Dél-kínai-tengeren tett lépései révén, tovább erősíti a regionális feszültségeket. Különös aggodalomra ad okot a Kína és Tajvan közötti politikai és katonai feszültségek fokozódása. Ez a dinamika tovább eszkalálódhat, különösen Kína magabiztos lépései és Tajvan stratégiai fontossága miatt.

Kína és az USA kapcsolata gazdasági konfliktusokkal terhes, beleértve a kereskedelmi háborúkat és a szankciókat. Emellett az ideológiai különbségek és a geostratégiai konfliktusok fokozzák az eskaláció kockázatát. Az „éles hatalom” kifejezéssel leírt törekvések súlyosbítják e helyzetet, mivel a konfliktusok az egymással versengő politikai rendszerekből és értékekből erednek.

Kína expanzív fellépése a Dél-kínai-tengeren és a Tajvani-szorosban fokozza a feszültségeket. A „fait accompli” logikája tovább bonyolítja a helyzetet, és nem szándékolt eskalációhoz vezethet.

A tajvani konfliktus különösen aggasztó, mivel Kína katonai erőt demonstrál, Tajvan pedig sebezhetővé válik. A Senkaku-szigetek szerepe a bonyolultság újabb rétegét adja, ami az USA lehetséges beavatkozását vonzza. A Kína által alkalmazott „fait accompli” stratégia lehetősége fokozza az eskalációtól való félelmet, kiemelve a helyzet bizonytalan jellegét.

Végjegyzet

- 1 A tanulmányban a kínai, illetve japán szavak leírásánál ezen nyelvek saját latin betűs átírási rendszereit használtam (a kínai esetében a Pinyin, a japán esetében a Hepburnt), illetve a tajvani neveknél a tajvaniak által alkalmazott átírást. Ez az eljárás – bár eltér a magyar akadémiai átírási rendszerektől – megkönnyíti a nemzetközi és adott nyelvre történő visszakonvertálás folyamatát, és az olvasónak segít az egyes forrásoknak és témáknak való utánajárásban.
- 2 Délkelet-Ázsiában ugyanakkor jelen van egy olyan – igaz, más hasonlókhöz képest jóval visszafogottabban intézményesített keretrendszerű – szervezet, amely közösségi egységként tömöríti a régió államait, ez a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (*Association of Southeast Asian Nations, ASEAN*).
- 3 Quemoy és Matsu szigetcsoportjait az 1950-es években szerezte meg a tajpeji kormányzat.

Ábrajegyzék

1. táblázat: Az Amerikai Egyesült Államok kollektív védelmet érintő bilaterális szerződésai a csendes-óceáni térségben. Saját szerkesztés.
1. ábra: A Dél-kínai-tengeren zajló sűrű zónás konfrontáció fontosabb eseményeinek idővonalja. Saját szerkesztés.

Felhasznált irodalom

- ANONYMOUS (2021): The Longer Telegram. Toward A New American China Strategy, *Atlantic Council*, <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/atlantic-council-strategy-paper-series/the-longer-telegram/> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- ASEAN (2022): Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) agreement to enter into force on 1 January 2022, <https://rcepsec.org/> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- BARTÓK ANDRÁS (2020): Feszültségócok a csendes-óceáni térségben, in P. SZABÓ SÁNDOR (szerk.): *Lehetőségek és kihívások a magyar–kínai kapcsolatok területén*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 211–226.
- BARTÓK ANDRÁS (2022): Sokan tartanak Kína tajvani inváziójától, megnéztük a foratókönyveket, *Telex.hu*, 2022. 08. 25. DOI: <https://doi.org/10.1055/s-0042-1750490>
- BOWN, CHAD P. – KOLB, MELINA (2023): Trump’s Trade War Timeline. An Up-to-Date Guide Peterson Institute for International Economics, PIIE, 2023. 12. 31., <https://www.piie.com/blogs/trade-investment-policy-watch/trump-trade-war-china-date-guide> (letöltve: 2024. 04. 05.).

- BUZAN, BARRY – WAEVER, OLE (2003): *Regions and Powers. The Structure of International Security*, Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511491252>
- CRONIN, PATRICK M. (2015): The United States, China, and Cooperation in the South China Sea, in HUANG, JING – BILLO, ANDREW (szerk.): *Territorial Disputes in the South China Sea. Navigating Rough Waters*, New York, Springer, 149–163. DOI: https://doi.org/10.1057/9781137463685_9
- EASTON, IAN (2021): Why a Taiwan Invasion Would Look Nothing Like D-Day, *The Diplomat*, 2021. 05. 26., <https://thediplomat.com/2021/05/why-a-taiwan-invasion-would-look-nothing-like-d-day/> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- FARRELL, HENRY – NEWMAN, ABRAHAM L. (2019): Weaponized Interdependence. How Global Economic Networks Shape State Coercion, *International Security*, 44 (1), 42–79. DOI: https://doi.org/10.1162/isec_a_00351
- FINANCIAL TIMES (2021): US accuses China of masterminding cyber attacks worldwide, *Financial Times*, 2021. 07. 19., <https://www.ft.com/content/54803790-ac33-4616-a0b5-7c39e3ea0b29> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- GALLAGHER, MARY E. (2002): „Reform and openness”. Why China’s economic reforms have delayed democracy”, *World Politics*, 54 (3), 338–372. DOI: <https://doi.org/10.1353/wp.2002.0009>
- GOODMAN, MATTHEW P. (2019): *Beyond the Brink. Escalation and Conflict in US-China Economic Relations*, Washington, D.C., Center for Strategic & International Studies.
- GOVERNMENT OF THE PEOPLE’S REPUBLIC OF CHINA (1958): *PRC Declaration of the Government of the PRC on China’s Territorial Sea 1958*, <https://www.documentcloud.org/documents/1341822-declaration-of-the-government-of-the-prc-on> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- GUPTA, SONIKA (2005): „Chinese strategies for resolution of the Taiwan and South China Sea disputes”, *International Studies*, 42 (3–4), 247–264. DOI: <https://doi.org/10.1177/002088170504200304>
- HÁDA BÉLA (2014): A délkelet-ázsiai szubkomplexum, in HÁDA BÉLA – TÁLAS PÉTER (szerk.): *Regionális biztonsági tanulmányok*, Budapest, Nemzeti Közszerkesztési Egyetem Nemzetközi Intézet, 157–163.
- HVG (2022): Tajvan szerint Kína a sziget invázióját készíti elő a hadgyakorlással, https://hvg.hu/vilag/20220809_tajvan_kina_hadgyakorlat_invacio_haboru (letöltve: 2024. 04. 05.).
- IISS (1995): *The Military Balance 1995*, London, International Institute of Strategic Studies.
- INSTITUTE FOR INTERNATIONAL LAW AND JUSTICE (2019): *Trans-Pacific Partnership (CPTPP) – Consolidated Version*, <https://www.iilj.org/wp-content/uploads/2019/05/CPTPP-consolidated.pdf> (letöltve: 2024. 04. 05.).

- IRWIN-HUNT, ALEX (2021): In charts. Asia's manufacturing dominance, *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/2b0c172b-2de9-4011-bf40-f4242f4673cc> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- KENNAN, GEORGE F. (1960): The Sources of Soviet Conduct by "X", in DALLIN, ALEXANDER (szerk.): *Soviet Conduct in World Affairs*, New York, Columbia University Press, 244–261. DOI: <https://doi.org/10.7312/dall92896-013>
- KIM, SAMUEL S. (2014): The Evolving Asian System. Three Transformations, in SHAMBAUGH, DAVID – YAHUDA, MICHAEL (szerk.): *International Relations of Asia*, Rowman & Littlefield, 35–56.
- KIREEVA, ANNA (2016): Great Powers and Power Dynamics in East Asia, *International Trends*, 2 (2), 113–118.
- KNK KÜLÜGYMINISZTERIUMA (2022): *Foreign Ministry Spokesperson Wang Wenbin's Regular Press Conference on February 28, 2022*, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/202202/t20220228_10646378.html (letöltve: 2024. 04. 05.).
- LEE, SHERYN – SCHREER, BENJAMIN (2013): The Taiwan Strait: Still Dangerous, *Survival*, 55 (3), 55–62. DOI: <https://doi.org/10.1080/00396338.2013.802850>
- MAGCAMIT, MICHAEL I. – TAN, ALEXANDER C. (2016): East and South China Seas Maritime Dispute Resolution and Escalation. Two Sides of the Same Coin?, *Journal of Asian Security and International Affairs*, 3 (2), 113–134. DOI: <https://doi.org/10.1177/2347797016645450>
- MASTERS, JONATHAN (2019): Sea power. The US Navy and foreign policy, *Council on Foreign Relations*, 2019. 08. 19., <https://www.cfr.org/backgrounder/sea-power-us-navy-and-foreign-policy> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- MATURA TAMÁS (2014): Az északkelet-ázsiai biztonsági szubkomplexum, in HÁDA BÉLA – TÁLAS PÉTER (szerk.): *Regionális biztonsági tanulmányok*, Budapest, Nemzeti Közszerkesztési Intézet, 139–156.
- MCMILLAN, SUSAN M. (1997): Interdependence and Conflict, *Mershon International Studies Review*, 41 (1), 33–58. DOI: <https://doi.org/10.2307/222802>
- MEARSHEIMER, JOHN J. (2001): *The Tragedy of Great Power Politics*, New York – London, Norton.
- MÉSZÁROS R. TAMÁS (2022): Peking huszonhat éve nem látott tengeri erődemonstrációt lengetett be Pelosi tajvani útja után, *Telex.hu*, 2022. 08. 03., <https://telex.hu/kulfold/2022/08/03/nancy-pelosi-kina-kinai-kommunista-part-tajvan-tajpej-egyesult-allamok-hadsereg-haditengereszet-valsag> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN (é. n.): The Senkaku islands – Seeking Maritime Peace based on the Rule of Law, not force or coercion, https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/pdfs/senkaku_pamphlet.pdf (letöltve: 2024. 04. 05.).
- NAVARRO, PETER (2006): *The Coming China Wars. Where They Will Be Fought and How They Will Be Won*, London, Financial Times Press.

- NAVARRO, PETER – AUTRY, GREG (2011): *Death by China. Confronting the Dragon. A Global Call to Action*, New Jersey, Pearson Prentice Hall.
- PERLOTH, NICOLE (2021): How China Transformed Into a Prime Cyber Threat to the U.S, *The New York Times*, 2021. 07. 19., <https://www.nytimes.com/2021/07/19/technology/china-hacking-us.html> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- SANTORO, DAVID – COSSA, RALPH (2023): The World After Taiwan’s Fall In, *Pacific Forum: Issues and Insights*, 23 (2), <https://pacforum.org/publications/issues-insights-vol-23-sr2-the-world-after-taiwans-fall/> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- SZ. N. (2021): 第1回 政策シミュレーションの成果概要. 日本戦略研究フォーラム. [SZ. N. (2021): *Az egyes számú politikai szimuláció eredményeinek összefoglalása. Japán Stratégiai Tanulmányok Fóruma.*]
- TAN, SEE SENG – ACHARYA, AMITAV (szerk.) (2004): *Asia-Pacific Security Cooperation. National Interests and Regional Order*, Armonk, Sharpe.
- THE WHITE HOUSE (2021): *Joint Statement from Quad Leaders*, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/24/joint-statement-from-quad-leaders/> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- TIRKEY, AARSHI (2020): Uncharted Territory. Emerging world order post Covid19, *Orfonline.org*, <https://www.orfonline.org/research/uncharted-territory-68448> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- TURCSÁNYI, RICHARD Q. (2018): *Chinese Assertiveness in the South China Sea. Power Sources, Domestic Politics, and Reactive Foreign Policy*, Cham, Springer. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-67648-7>
- WALKER, CHRISTOPHER – LUDWIG, JESSICA (2017): The Meaning of Sharp Power. How Authoritarian States Project Influence, *Foreign Affairs*, 2017. 11. 16., <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-11-16/meaning-sharp-power> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- WALKER, CHRISTOPHER – LUDWIG, JESSICA (2021): The Long Arm of the Strongman. How China and Russia Use Sharp Power to Threaten Democracies, *Foreign Affairs*, 2021. 05. 12., <https://www.foreignaffairs.com/china/long-arm-strongman> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- WORK, J. D. (2021): China flaunts its offensive cyber power, *War on the Rocks*, 2021. 10. 22., <https://warontherocks.com/2021/10/china-flaunts-its-offensive-cyber-power/> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- WORLDOMETERS (2024): Eastern Asia Population Worldometer, <https://www.worldometers.info/world-population/eastern-asia-population/#:~:text=Eastern%20Asia%20population%20is%20equivalent,among%20subregions%20ranked%20by%20Population> (letöltve: 2024. 04. 05.).

- WU, CHARLES CHONG-HAN (2019): Why do states hedge in East Asia? An empirical study on hedging, *Asian Perspective*, 43 (3), 557–584. DOI: <https://doi.org/10.1353/apr.2019.0017>
- XINHUA (2022): Notice authorized to be released by Xinhua News Agency, 2022. 08. 02., <https://english.news.cn/20220802/913b020aaabf4e449223b6c88b956d25/c.html> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- YANG, WILLIAM (2022): Taiwan’s top diplomat. China revealing invasion plan, *DW.com*, 2022. 09. 01., <https://www.dw.com/en/china-revealing-its-plan-for-taiwan-invasion-islands-foreign-minister-says/a-62988550> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- YOSHIHARA, TOSHI (2012): China’s vision of its seascape. The first island chain and Chinese seapower, *Asian Politics & Policy* 4 (3), 293–314. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1943-0787.2012.01349.x>
- ZHANG, KETIAN (2019): Cautious Bully. Reputation, Resolve, and Beijing’s Use of Coercion in the South China Sea, *International Security* 44 (1), 117–159. DOI: https://doi.org/10.1162/isec_a_00354
- 新浪军事 (2017): 我军用两招打破美军优势 已从突破岛链转为控制岛链 [SINA KATONAI ÜGYEK/ELEMZÉSEK (2017): Kína hadereje két ponton töri meg az amerikai fölényt, a szigetlánc áttörése után áttér annak ellenőrzésére], *Mil.news.sina.com.cn*, <https://mil.news.sina.com.cn/jssd/2017-05-02/doc-ifyetwtf9576062.shtml> (letöltve: 2024. 04. 05.).
- 樋口讓次 (2021): 切迫する中国の台湾武力統一 米国の対台湾「曖昧戦略」が危機を誘発する. 本安全保障戦略研究所 [HIGUCHI RYOJI (2021): *Tajvan közelgő katonai újraegyesítése Kína által: Az Egyesült Államok Tajvannal kapcsolatos „stratégiai kétértelműség stratégiájából” fakadó válság*, Japán Stratégiai Tanulmányok Intézete.]

Regional security issues of East Asia and Escalatory Problems

ABSTRACT

The study examines the evolving dynamics of East Asia as a critical economic and geostrategic centre of the global region. In addition to its economic strength and demographic importance, the region is grappling with emerging tensions fuelled by regional and global superpower interests.

The study explores the relationship between China and the US, which is characterised by economic conflicts, ideological differences and geostrategic tensions. It introduces the notion of 'sharp power' and the exacerbating impact of conflicts arising from competing political systems and values, and describes the escalatory risks of geostrategic conflicts, especially maritime disputes, and China's 'fait accompli' strategy, which complicate the situation and give rise to fears of unintended escalation. It pays particular attention to the conflict in Taiwan, where China's military demonstrations and Taiwan's vulnerability are a source of concern, exacerbated by the role of the Senkaku Islands and the possibility of US intervention.

KEYWORDS: East Asia, security, China, Taiwan, grey-zone confrontation

BARTÓK ANDRÁS | A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia tanszékének oktatója, a hadtudományok doktora, Kelet-Ázsia-szakértő. Kutatási területei: biztonságpolitika, Kelet-Ázsia nemzetközi kapcsolatai, japán, kínai, koreai és tajvani védelempolitika.

**MAGYAR MÁLTAI
SZERETETSZOLGÁLAT**
NEMZETKÖZI SEGÉLYEZÉS

Afrika nyomornegyedeiben
a mai napig a **tiszta, egészséges
ivóvízhez való hozzájutás** jelenti
a legnagyobb egészségügyi
kockázatot.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat
2012-ben, Mombasa egyik
legnagyobb nyomornegyedében
épített szanitációs központját
felújítja, hogy a közvetten 5000
embernek illemhelyeket, zuhanyzókat
és tiszta vízvételi lehetőséget nyújtó
létesítmény ismét maximálisan tudja
kiszorgálni a helyiek igényét, javítva
ezzel a közösség általános egészségi
állapotát, különös tekintettel
a gyermekekre és anyákra.

**Legyen részese
Ön is munkánknak!
Adománya
életeken változtat!**

adomanyozz.hu
hogy a holnap jobb legyen

nemzetkozi.maltai.hu

